

Η ΝΕΑ ΦΑΣΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Β'.

"Δε επανέλθωμεν εἰς τὸ θέατρον, ἐξ οὗ πολὺ μὰς ἀπεμάκρυνεν ἡ διεξοδικὴ δημοσιογραφικὴ παρέκθεσις τοῦ προηγούμενου φύλλου.

Διὰ τοῦ χρόνου λοιπὸν ἠδύναντο νὰ συντελεσθῶσι πολλαὶ μεταρρυθμίσεις ὠφέλιμοι καὶ πολλαὶ πρόσδοι, ἐξ ὧν τινες μὲν ἐξηρτῶντο ἐκ τῆς καλῆς θελήσεως καὶ τῆς εὐσυνειδησίας τῶν θιασαρχῶν καὶ τῶν ἠθοποιῶν μὰς ἐν γένει, τινὲς δὲ ἄλλαι θὰ ἐπῆρχοντο ἀφ' ἐαυτῶν ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς φορᾶς τῶν περιττάσεων καὶ ἡ παρατηρηθεῖσα ἡ δὴ εὐόωτος βελτίωσις τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτου θὰ προέβαιεν αὐξουσα ὀλοέν, ὅτε ἐπῆλθεν ἀπροσδόκητος τροπὴ εἰς τὰς τύχας αὐτοῦ. Εἰς τὴν τροπὴν ταύτην νομίζω ὅτι συνετέλεσε πολὺ ἢ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔλλειψις ᾠδικοῦ θεάτρον ἐν τῇ πρωτεύουσῃ. Τὰ θερινὰ

θέατρα τοῦ μελοδράματος, τὸ μόνον χάριμα καὶ ἡ μόνη ἀπόλαυσις τῶν κατοίκων τῆς πόλεώς μας—διότι τὸ ὑπάρχον ἀπὸ τινος χειμερινόν εἶνε ἀπρόσιτον τοῦλάχιστον εἰς τὰ ἑννέα δέκατα ἐξ αὐτῶν—ἔτυχε νὰ μὴ λειτουργήσωσιν ἐπὶ τρία ἢ τέσσαρα συνεχῆ ἔτη, τὸ δὲ μουσικὸν αἶσθημα, τὸ ὅποιον μάλιστα ἔχει ἀρχίσει νὰ μορφώνηται ἐνταῦθα, κατήντησε νὰ μὴ εὐρίσκη ἄλλο ἐντῶνμα εἰμὴ τὰς σπαρκατικὰς κωμοφωνίας τῶν ἐπιμυθιωμένων σειρήνων τῶν παρλισιῶν ᾠδικῶν καφετειῶν. Οἱ Ἕλληνες θιασαρχαὶ παρατηρήσαντες τὴν ἔλλειψιν ταύτην ἠθέλησαν νὰ τὴν ἐκμεταλλευσθῶσιν ἐπὶ ἰδίᾳ ὠφελείᾳ καὶ ἤρχισαν νὰ προσφέρωσι καὶ ὀλίγην μουσικὴν εἰς τοὺς πελάτας

των. Κατ' ἀρχὰς παρεισήγαγον δειλῶς ἐν ἄσμα φαλλόμενον ἐν χορῶ ὑπὸ τοῦ θιασου, συνήθως περὶ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως φάρσας τινὲς· ἔπειτα τὸ ἐν ἔγεινε δύο καὶ τὰ δύο τέσσαρα καὶ ἔπειδ' ἡ τὸ κοινὸν ἤρχισεν ὅπως ὅποτε νὰ εὐχαριστῆται, τὰ ἄσματα εἰσῆχθησαν καὶ εἰς τὰς κωμω-

ΦΙΛΑΝΑΓΝΩΣΤΑΙ

δίαις καὶ εἰς αὐτὰ τὰ δράματα. Συνέπεσαν ἐν τῷ μεταξὺ τινες τῶν θιάσων ν' ἀποκτήσωσιν ἠθοποιούς καλλιφώνους καὶ ἄπως σχετικῶς γεγυμνασμένους περὶ τὸ ἄδειν· τότε δὲ οἱ θιασαρχαὶ τολμηρότεροι γενόμενοι εἰσῆγαγον καὶ θυφιδίας καὶ συμφωνίας καὶ σικηνὰς ὀλοκλήρους μουσικῆς, ἐκτελουμένας « πρὸς ὀρχήστραν » κατὰ τὴν ἑμμανῶς ἀρχαὶ σπρεπῆ φρασιολογίαν τῶν προγραμμάτων τοῦ θιάσου *Μενάνδρου*. Πρὸς ἔντασιν μάλιστα τὰ τοῦ νεωτερισμοῦ καὶ πρὸς ποικιλίαν τοῦ θεάματος εἰσῆχθη κωμικὸς τοῦ ἄσματος

καὶ ὁ χορὸς καὶ οἱ ἀγαθοὶ ἀστοὶ τῆς πόλεως ἔτυχε πολλακις νὰ ἀναγινώσκωσιν εἰς τὰ εἰρημένα προγράμματα τὴν ἐξῆς ἀσυμβίβαστον μελλοντικὴν τριλογίαν:

«Κωμωδία ἀστείωτάτη, ἐν ἣ διδάξουσιν ἄσουσι καὶ χορεύουσιν οἱ κκ. τάδε καὶ τάδε.»

Τὸ ἄσμα λοιπὸν ἤρχισε νὰ κυριαρχῆ πλεόν ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς σικηνῆς καὶ μάλιστα νὰ συστηματοποιῆται ἐπὶ ἡμέραι μείζονι ζημίᾳ τοῦ διαλογικοῦ μέρους. Μία κωμωδία ἰταλικὴ παμπάλαιος, ἀνούσιος, παγερά, οἱ *Μυλωνάδες*, ἔχουσα τὴν ἐν τῇ ὑφῇ ἀπλοικὴν ἀτεχνίαν τῶν κωμωδιῶν τοῦ Πλαύτου χωρὶς ὅμως νὰ ἔχη καὶ τὴν δριμύειαν αὐτῶν εὐφυίαν μετεποιηθῆ ὀλο-

καὶ χορὸς ἐξ εἰκοσιτεσσάρων τοιούτων ἐρασιτεχνῶν. Ἡ τοιαύτη ὑπεροχὴ καὶ σχεδὸν ἡ μονοκρατορία τοῦ ἄσματος ἐπὶ τῆς ἐλληνικῆς σκηνῆς θὰ ἠδύνατο ἐπὶ τέλους νὰ ἐπιφέρει καὶ ἀναστάτωσιν καὶ ἐμφύλιον πόλεμον μεταξὺ τῆς εἰρηνικῆς ἡμετέρας τῶν Πιερίδων κορῶν, διότι ὁ θρίαμβος αὐτὸς τῆς Μελοπομένης ἐζημίου καὶ ἐταπεινῶσιν οὐκ ὀλίγον τὴν ἀτυχῆ Θάλειαν.

Οὕτω λοιπὸν εἶχον καὶ ἔχουσι μέχρι τοῦδε τὰ πράγματα τῆς ἐλληνικῆς σκηνῆς, αὕτη εἶνε ἡ περιέργος τροπὴ ἢ ἐπελθούσα ἀπροσδοκῆτως ἐπ' ἐσχάτων ὅλοι ἀνέμενον νὰ ἴδωσι μετὰ τόσους κόπους, μετὰ τόσας προσπάθειάς ἀναφαινόμενον ἐπὶ τέλους σεμνὸν καὶ εὐπρόσωπον τὸ ἐλληνικὸν δραματικὸν θεᾶτρον· ἀντὶ τοῦτου σίγα καὶ λεληθότως ἀνεφύη τὸ παρδαλὸν ἐλληνικὸν κωμειδύλλιον καὶ κατέκτησεν ἀμέσως τὴν εὐνοίαν τοῦ ἐλληνικοῦ δημοσίου μετὰ τὴν ζωηρὰν ἀπειρίαν του, μετὰ τὰ φαειρὰ καὶ ἐλαφρὰ ἄσματα του, μετὰ τὰ νεανικὰ του σκιρτήματα. Δὲν ἔχω τὴν ἀπανθρωπίαν τοῦ Ἡρώδου διὰ νὰ προγράψω τὸ ἀθῶον αὐτὸ νεογνόν, ἀλλῶς δὲ δὲν γράφω ἐσκεμμένως καὶ ἐκ προμελέτης μετὰ σκοπὸν κατακρίσεως. Ἀφηγοῦμαι τὰ γεγονότα καὶ πιστοποιῶ ἀπλῶς αὐτὰ. Ὁ Ὀβιδίος ἔλεγεν ἐπιχαριτῶς ὅτι διὰ τῆς Ἰέχνης τοῦ Ἀγαπᾶν ἐδίδασκεν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πάντες οἱ ἄνθρωποι γινώσκουσι καὶ ἐγὼ μετὰ τὴν παροῦσαν μακρὰν διατριβὴν κατέστησα γνωστὸν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον πάντες οἱ συχνάζοντες εἰς τὸ ἐλληνικὸν θεᾶτρον πρὸ πολλοῦ παρετήρησαν.

Ἄλλὰ διὰ τοῦτο ἴσα ἴσα ἡ μακρὰ αὕτη διατριβὴ θὰ ἦτο ὅλως ἄσκοπος, ἂν ἀφοῦ ἐν αὐτῇ περιέγραφα τὸ ὅ,τι ἐγένετο ἤδη, δὲν ἀνέγραφα καὶ τὴν γνώμην μου περὶ τοῦ δέντρος γενέσθαι. Εἶπα ὅτι δὲν γράφω μετὰ προμελετημένον σκοπὸν κατακρίσεως· ἀλλῶς τε εἶμαι ὀλίγον τι μαυρολάτρης καὶ παραδέχομαι ὡς Ἀνατολίτης ὅτι τίποτε δὲν δύναται νὰ γείνη ἄνευ τῆς Εἰμαρμένης καὶ ὅτι τὸ πεπωμένον τοῦ πολυπαθοῦς ἐλληνικοῦ θεάτρου ἦτο νὰ διέλθῃ καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ σταδίου ἕως ὅτου καταλήξῃ εἰς τὴν ἁριστικὴν αὐτοῦ καὶ ἀρμόζουσαν κατάστασιν. Ἰσως δὲν ἦτο ἀκόμη καιρὸς παρ' ἡμῖν νὰ δημιουργηθῇ τὸ κωμειδύλλιον· τὸ μικτὸν αὐτὸ θεατρικὸν εἶδος εἶνε πάραφωδὸς τοῦ δραματικοῦ δένδρου, προϋποθέτει ὅμως δένδρον ἀκαίριον, κορμὸν ῥωμαλεόν, καὶ εὐχυμὸν, ὅπως ἀρουσθῇ ἐξ αὐτοῦ τὸν ζωογόνον χυμὸν, ἀπὸ δὲ τοῦ ἡμετέρου θεάτρου, ἀσθενικοῦ καὶ καχεκτικοῦ στελέχους μόλις βλαστήσαντος δὲν ἠδύνατο νὰ προκύψῃ κλάδος πλήρης θαλαύρου σφρίγγου, ἀλλὰ μόλις ἰσχύον τι καὶ εὐθραυστον κλωνίον. Τὸ κωμειδύλλιον εἶνε εἶδος τὸ ὅποιον ἐγεννήθη καὶ ἤκμασε κυρίως ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους· πιθανὸν τὰ πρῶτα αὐτοῦ δοκίμια νὰ εἶνε παλαιὰ, σύγχρονα ἴσως μετὰ τὴν ἐνδοξὴν ἐποχὴν τῆς δια-

πλάσεως τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου, τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι ἐτελειοποιήθη, ὅτι ἀφίκετο εἰς ἀκμὴν καὶ προκοπὴν ἀποκτῆσαν αὐθυπόστατον σαφῆ ὑπαρξίν ἀφοῦ ἡ δραματικὴ τέχνη ἐφθασεν εἰς μεγάλην περιωπὴν καὶ τελειότητα, ἡ δὲ μουσικὴ τέχνη προήχθη εἰς μέγαν βαθμὸν. Διότι ἀπαιτεῖται πρῶτον ὅπως ὡσὶν εὐρωστοὶ καὶ ἀκαμαῖαι ἀμφοτέραι αἱ τέχναι αὐταὶ διὰ νὰ προκύψῃ ἐκ τῆς συνεργασίας αὐτῶν τὸ μικτὸν τοῦτο εἶδος· ἀλλ' ὅμως καὶ ἡ συνεργασία αὐτῶν μόνη δὲν ἀρκεῖ· χρειάζεται καὶ ἡ ἰδιαιτέρα ἐκείνη διάθεσις τοῦ πνεύματος, ἡ ἰδιαιτέρα ἐκείνη τάσις τοῦ ἔθνικοῦ χαρακτῆρος, τὸ ἀόριστον ἐκεῖνο ζώπυρον τὸ ἀπορρέον ἐξ ὅλων ἰδιαίτουσιν συνθηκῶν καὶ περιστάσεων ὅπως ἀποδώσῃ εἰς τὸ προῖον αὐτὸ τὸ ἀπαραίτητον σφρίγγον, τὴν γοργότητα, τὴν θυμῆρην καὶ ἐπιχαρὴν εὐφροσύνην, ἧς ἄνευ ἀπομένει ψυχρὸν καὶ νόθον κατασκευάσμα. Διὰ τοῦτο τὸ κωμειδύλλιον ἠὲδοκίμησε μόνον ἐν Γαλλίᾳ, ἐνθα ἀνεφάνησαν πολλοὶ ἀριστοτέχναι εἰς τὸ εἶδος αὐτό, ἐνῶ ἀλλαχοῦ, ὡς ἐν Ἰταλίᾳ ἐπὶ παραδείγματι, ὅπου ἡ μουσικὴ ἐφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον τῆς ἀκμῆς καὶ ἡ δραματικὴ τέχνη ἔσχε συγγραφεῖς ἐξόχους καὶ διερμηνεῖς μεγαλοφρεῖς, τὸ κωμειδύλλιον δὲν ἐνεκλιματίσθη καὶ αἱ γενόμεναι ἀπόπειραι παρήγαγον ὡχρὰς τινας μόνον καὶ ψυχρὰς ἀπομιμήσεις. Φαντασθῆτω λοιπὸν ἕκαστος τίνα ἐφόδια δύναται νὰ ἔχῃ τὸ κωμειδύλλιον πρὸς μακρὰν καὶ εὐδόκιμον σταδιοδρομίαν παρ' ἡμῖν ὅπου, παρεκτός τῶν λοιπῶν συντερουσῶν περιστάσεων, ἡ μὲν δραματικὴ τέχνη ἀκόμη διατελεῖ ὑπὸ ὀρθοπαιδικῆν θεραπείαν, ἡ δὲ μουσικὴ ἐντελῶς νηπιάζει.

Πλὴν ἀφοῦ ἦλθεν ἄπαξ εἰς τὸν κόσμον τὸ ἐλληνικὸν κωμειδύλλιον, ἔστω καὶ ἐπταμηνίτικον, δὲν προτείνω νὰ τὸ ῥίψωμεν εἰς τὸ βάραθρον μετὰ σπαρτιατικὴν ἀστοργίαν· ἀπεναντίας εὐχομαι ὀλοφύχως νὰ ἐνδυναμωθῇ βαθμηδὸν καὶ νὰ προκύψῃ σὺν τῇ προόδῳ τῆς δραματικῆς τέχνης καὶ τῇ προοίσει ἀναπτύξῃ τοῦ μουσικοῦ αἰσθηματος· ἴσως μάλιστα καὶ αἱ περιστάσεις φανῶσιν εὐνοϊκαὶ καὶ ὁ ζωηρὸς καὶ φιλοτάραχος καὶ φιλοσκώμων ἔθνικὸς χαρακτῆρ μας τὸ ἐμπνεύσῃ καὶ τὸ διὰ μέσου τῶν αἰώνων κληρονομηθῆν καὶ ὑπολανθάνον ἐπιχαρὴ ἀττικὸν πνεῦμα ἐμφυσηθῇ εἰς αὐτὸ ζωτικότητα καὶ ἀγαγῆ αὐτὸ εἰς εὐόδωσιν ταχύτερον ἀφ' ὅ,τι προσδοκῶ. Οἱ δυνάμενοι νὰ ἐργασθῶσιν ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεώς του ἄς ἐπιδοθῶσιν εἰς αὐτό, οὔτε δύναται τις ν' ἀποτρέψῃ τοὺς αἰσθανομένους ἰδιαιτέρην κλίσιν πρὸς τὸ θεατρικὸν αὐτὸ στάδιον ἀπὸ τοῦ νὰ πλουτήσωσι τὸ θεᾶτρον μετὰ ἐπιτυχῆ ἔργα. Ἐπὶ τέλους εἶδος τέχνης εἶνε καὶ αὐτὸ καὶ ἡ πρόοδος του δὲν δύναται παρὰ νὰ συντελεσθῇ εἰς τὴν γενικὴν πρόοδον.

Ἄλλ' ἡ γνώμη μου αὕτη καὶ ἡ εὐχὴ ἐκφέρεται ἐνταῦθα ὑπὸ μίαν σοβαρὰν καὶ σπουδαίαν

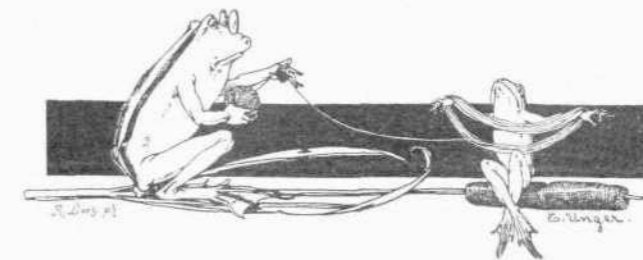
ἐπιφύλαξιν, ἧτις εἶνε καὶ ὁ κύριος σκοπὸς τῆς παρούσης μακρᾶς διατριβῆς, ὅτι ἡ πρόοδος τοῦ νεωστὶ δημιουργηθέντος θεατρικοῦ εἶδους, δὲν πρέπει ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ συντελεσθῇ ἐπὶ ἀναποφεύκτῳ καὶ ἀνεπανορθώτῳ ζημίᾳ τοῦ καθαυτοῦ ἐλληνικοῦ δραματικοῦ θεάτρου. Πῶς λοιπὸν; διότι ἀπεκτῆσαμεν μόλις μίαν πενιχρὰν ἀπαρχὴν κωμειδύλλιοι ἀσθενοῦς, ἀκαταρτίστου, δειλοῦ ἀκόμη καὶ παραπαιόντος, τὸ ὅποιον ἀγνωοῦμεν καὶ ἂν εἶνε βιώσιμον, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ παραμελήσωμεν καὶ νὰ σφαγιασῶμεν τὸ κυρίως ἐλληνικὸν θεᾶτρον, τὸ θεᾶτρον τοῦ δράματος καὶ τῆς κωμωδίας; Ὑπὸ τὴν μέθην τῶν ἐλαφρῶν καὶ προχείρων ἄσμάτων τοῦ κωμειδύλλιοι πρέπει ἄρα γε νὰ λησμονήσωμεν παντελῶς τὸ ἔθνικόν θεᾶτρον καὶ ἐνῶ ἐνομιζόμεν ὅτι ἐτέθησαν ἤδη αἱ βάσεις αὐτοῦ νὰ τὸ ἀφίσωμεν πάλιν νὰ περιέλθῃ εἰς κατάστασιν ὄνειρου, εἰς κατάστασιν ἀντικατοπτρισμοῦ ματαίως ἐπιδιωκόμενου; Τόση μακρὰ προπαρασκευαστικὴ ἐργασία πρέπει λοιπὸν ν' ἀπολεσθῇ ἀκάρπως; Τόσοι κόποι, τόσοι μόχθοι, τόσοι θυσαί, τόσοι ἀγῶνες καὶ δωρεαὶ καὶ σχεδιογραφήματα τοῦ κτιρίου τοῦ ἔθνικοῦ θεάτρου καὶ κανονισμοί, ὅλα ταῦτα πρέπει νὰ θεωρηθῶσι ὡς ἔργα φροῦδα καὶ γενόμενα ἐπὶ ματαίῳ; Τῇ ἀληθείᾳ ὅχι· ἀλλ' ἴσα ἴσα ἀκριβῶς διότι ἐπῆλθεν ἡ τροπὴ αὕτη εἰς τὸ ἐλληνικὸν θεᾶτρον καὶ ἐπαπειλεῖ νὰ τὸ ἀπομακρύνῃ πολὺ ἐκ τοῦ φυσικοῦ προορισμοῦ του καὶ νὰ μεταβάλλῃ ῥιζικῶς τὸν χαρακτῆρα του, πρέπει νὰ ληθῇ τῶρα ἐγκαίρως ἁριστικὴ καὶ σωστικὴ πρόνοια ὑπὲρ αὐτοῦ.

Ἀφοῦ τινὲς τῶν θιασαρχῶν μας ἀποβλέποντες εἰς τὸ εὐκόλον κέρδος ἐκνήχθησαν ἀποκλειστικῶς ὑπὲρ τοῦ κωμειδύλλιοι καὶ προσεπάθησαν καὶ προσπάθουσι νὰ ἐγκαταστήσωσιν αὐτὸ μετ' ἀπολύτου κυριαρχίας ἐπὶ τῆς ἐλληνικῆς σκηνῆς, ἄλλοι ἄς ἀναλάβωσι τὴν σημαίαν του καθαυτοῦ ἐλληνικοῦ θεάτρου. Ἄς συνταχθῶσι μετ' αὐτῶν ὅλα τ' ἀπομένοντα καλὰ στοιχεῖα καὶ ἄς χορηγηθῇ εἰς αὐτοὺς πᾶσα συνδρομὴ καὶ

προστασία ὅπως τὸ ἐλληνικὸν θεᾶτρον, περιοριζόμενον εἰς τὰ φυσικὰ αὐτοῦ καὶ λογικὰ ὅρια δύνηθῇ νὰ ἐπιτελέσῃ ταχέως τὴν ἠθικὴν καὶ ἐκπολιτιστικὴν ἀποστολήν του. Διότι ὅσον καὶ ἂν μεταχειρίζεται κατὰ κόρον ἀλλ' ἀναρμόστως τὸ ῥῆμα διδάσκω εἰς τὴν ἀρχαιοπρεπεῖ φρασιολογίαν τῶν προγραμμάτων του δ κ. Ταβουλάρης, τὸ κωμειδύλλιον τέρπει ἀλλὰ δὲν διδάσκει ὅσον δὲ ἐπιεικῆς καὶ ἂν θέλῃ τις νὰ φανῇ πρὸς αὐτό, δὲν δύναται νὰ παραδεχθῇ ὅτι ἄσμάτιόν τι ψαλλόμενον ἐπὶ γνωστοῦ τινος ἤχου τῆς *Madam Arka* ἢ τοῦ *Βοκκακίου* προξενεῖ εἰς τὸν ἀκρατὴν τὴν αὐτὴν βαθεῖαν ἐντύπωσιν ἢν παράγει εἰς τὴν ψυχὴν ἡ τελεία ἀναπαράστασις τοῦ σάλου τῶν ψυχικῶν παθῶν διὰ τοῦ δράματος ἢ ἡ εὐφυῆς μαστίγωσις τῶν ἀδυναμιῶν καὶ τῶν παρεκτροπῶν διὰ τῆς κωμωδίας. Ἄλλ' ἡ πρόνοια ἧτις εὐχόμεθα νὰ ληθῇ πρέπει νὰ εἶνε συστηματικὴ καὶ οὐχὶ ἐφήμερος, ἡ δὲ συνδρομὴ ὕλική, γενναία καὶ ἀποτελεσματικὴ. Ἐκ τῶσων ἡμογενῶν πλουσιῶν καὶ ἐλευθερίων οἵτινες δωροῦνται ἕκαστοτε μεγάλα ποσὰ χαρὴν σκοποῦ ματαίῳ ἢ ἀνεπίκτου, ἄς εὐρεθῇ ἐπὶ τέλους καὶ εἰς νὰ στρέψῃ τὴν γενναιοδωρίαν του καὶ πρὸς τὸ ἀτυχὲς ἐλληνικὸν θεᾶτρον· ἡ δὲ κυβέρνησις πρέπει νὰ πεισθῇ ἐπὶ τέλους ὅτι τὸ θεᾶτρον εἶνε μέσον, ἐκ τῶν τελεσφορωτάτων μαλιστα, ἐξημερώσεως καὶ ἐξευγενίσεως τῶν ἠθῶν καὶ νὰ παρασχη εἰς αὐτὸ κατὰ καθήκον τὴν προστασίαν καὶ τὴν συνδρομὴν τῆς.

Τοῦτο κατὰ τὴν γνώμην μου εἶνε ὅ,τι πρέπει νὰ γείνη καὶ ἐν συντομίᾳ μάλιστα πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἐλληνικοῦ θεάτρου, εὐχομαι δὲ ὅπως ἡ παρούσα ἀδόλεσχος πραγματεία μου συντελέσῃ τοῦλάχιστον εἰς τὴν ἀνακίνησιν καὶ σοβαρὰν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος καὶ μὴ παρέλθῃ ἀπαρατήρητος καὶ ἄγονος παρασυρομένη ὑπὸ τοῦ βροῦ τῆς ἀδιαφορίας, ὅπως τὰ ξηρὰ φύλλα τὰ ὅποια βλέπω κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην παρασυρόμενα ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ φθινοπωρινοῦ ἀνέμου.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ

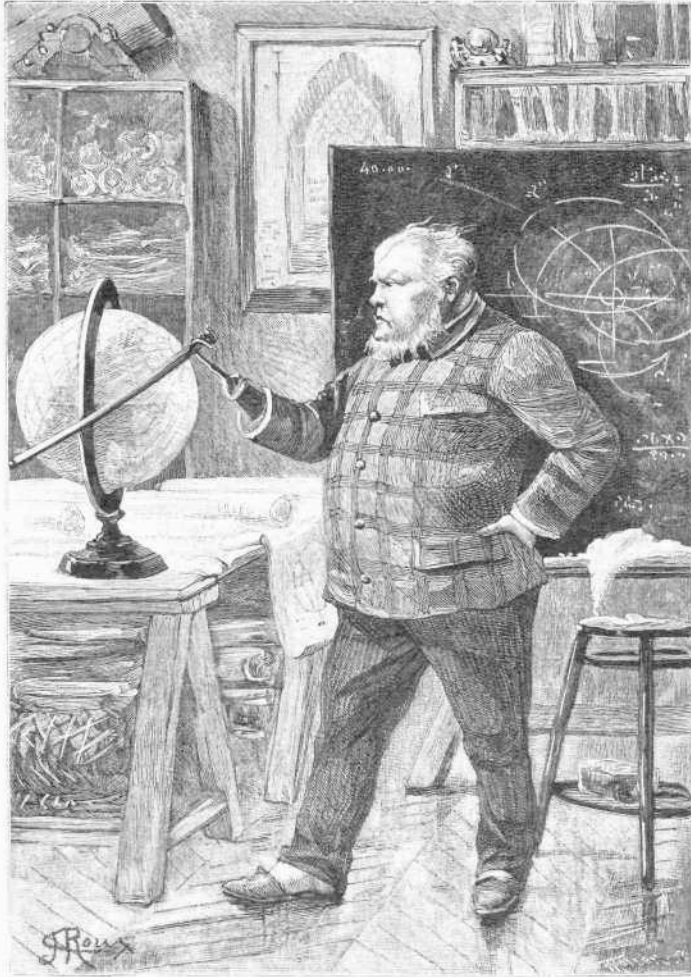

Τ. Μάστων, τινάξας ισχυρῶς τὴν χεῖρα τῆς συνεταίρου του, κατὰ τὸ ἀμερικανικὸν ἔθος.

Ὁ τιναγμὸς οὗτος τῆς χειρὸς ἤρκεσε νὰ κατευνάσῃ ἀμέσως τὴν ἀνυπομονησίαν τῆς κυρίας Εὐαγγελίας Σκόρβιτ.

Μετὰ τινὰς δὲ ἡμέρας ὁ Παλαιὸς καὶ ὁ Νέος Κόσμος οὐχὶ ὀλιγώτερον ἐτινάχθη — καὶ δὲν ἐννοοῦμεν τὸν τιναγμὸν, ὅστις τοῖς ἐπεφυλάσσετο ἐν τῷ μέλλοντι—ὅτε διεφημίσθη τὸ αὐτόχρημα

I. Τ. Μάστων

ἄφρον σχέδιον, διὰ τὸ ὁποῖον ἡ Ἐκμεταλλευστικὴ τοῦ Β. Πόλου Ἑταιρία, ἐμελλε νὰ προκηρύξῃ δημοσίαν ἐγγραφήν.

Διεδόθη πρᾶγματι, ὅτι ἡ Ἑταιρία εἶχεν ἀγοράσῃ τὰς περὶ τὸν Πόλον χώρας, ἐπὶ τῷ σκοπῷ καὶ μόνῳ τοῦ νὰ ἐκμεταλλευθῇ... τὰ ἀνθρακωρυχεῖα τοῦ Βορείου Πόλου.

Ε΄,

Καὶ ἐν πρώτοις εἶναι βέβαιοι ὅτι ὑπάρχουσιν ἀνθρακωρυχεῖα ἐν τῷ Βορείῳ Πόλῳ;

Τοῦτο ἦτο τὸ πρῶτον ζήτημα, ὅπερ ἀνεκινήθη εἰς τὸν νοῦν τῶν ὑποσδήποτε λογικῶς σκεπτομένων.

«Διατί νὰ ὑπάρχωσι περὶ τὸν Πόλον κοιτάσματα γαιανθράκων; ἔλεγον οἱ μὲν.

—Διατί νὰ μὴ ὑπάρχωσιν;» ἔλεγον οἱ ἄλλοι.

Ὡς γνωστὸν, τὰ στρώματα τῶν λιθανθράγων εἰσὶ διανεμημένα εἰς πλεῖστα σημεῖα τῆς γῆνης ἐπιφανείας. Ἀφθονοῦντα εἰς διαφόρους χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ πλουσιώτατα εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἰδίως δὲ εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας, ὑπάρχουσιν ἐπίσης καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ

εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ εἰς τὴν Ὀκεανίαν.

Ἐφόσον προοδεύῃ ἡ ἀνερεύνησις καὶ συμπληροῦνται ἡ γνώσις τοῦ γῆνιου ἐδάφους, τοιαῦτα κοιτάσματα ἀνακαλύπτονται εἰς πάντα τὰ γεωλογικὰ στρώματα, ἀνθρακίτου μὲν εἰς τὰ παλαιότερα, λιθανθράκων εἰς τὰ ἀνώτερα ἀνθρακοφόρα στρώματα, στιπίτου εἰς τὰ δευτερογενῆ καὶ λιγνίτου εἰς τὰ τριτογενῆ. Ἡ ὀρυκτὴ καύσιμος ὕλη δὲν εἶ ἀξάντηλη πρὸ τῆς παρελεύσεως χρονικοῦ διαστήματος ὑπολογιζομένου κατὰ ἑκατοστῆς ἐτῶν.

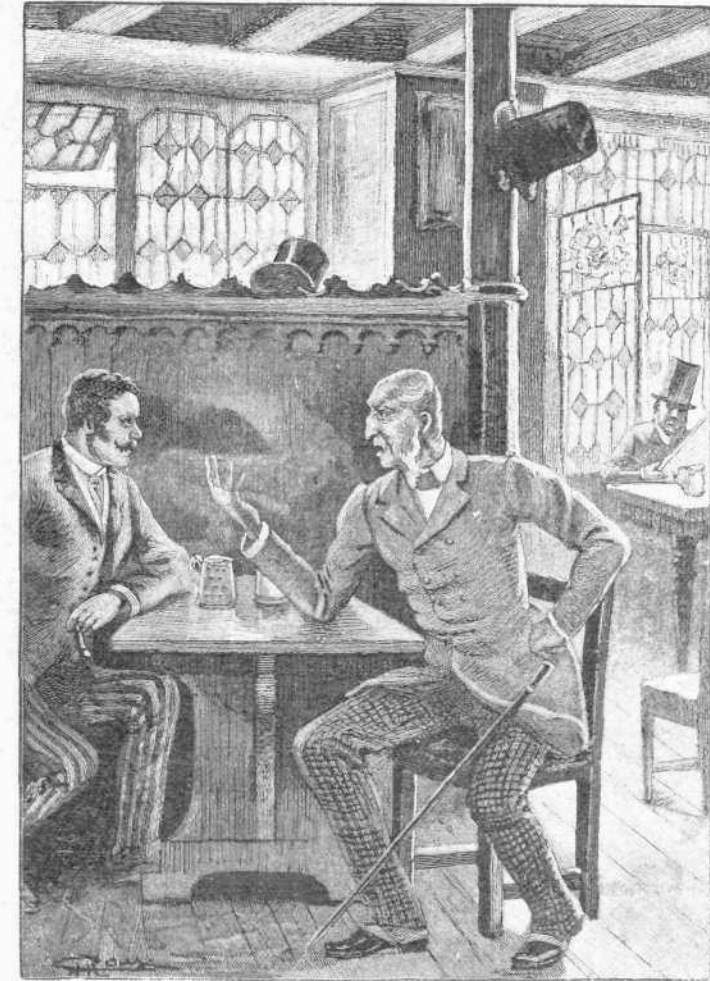
Καὶ ὅμως ἡ ἔτησις ἀνόρυξις γαιανθράκων καθ' ὅλον τὸν κόσμον ἀνέρχεται εἰς τὸ ποσὸν

τῶν τετρακοσίων ἑκατομμυρίων τόννων, ἐκ τῶν ὁποίων μόνη ἡ Ἀγγλία παράγει ἑκατὸν ἐξήκοντα ἑκατομμύρια τόννων. Ἄλλ' ὅσημέραι πύλλαπλασιαζομένων τῶν ἀναγκῶν τῆς βιομηχανίας αὐξάνει κατ' ἀνάγκην καὶ ἡ κατανάλωσις. Καὶ ἂν ἀκόμη ὁ ἠλεκτρισμὸς ἀντικαταστήσῃ τὸν ἀτμὸν, ὡς κινητήριος δύναμις, θὰ ἀπαιτῆται ἴσον ποσὸν γαιανθράκων πρὸς παραγωγὴν τῆς δυνάμεως ταύτης. Ὁ βιομηχανικὸς στόμαχος,

εἰς ἀδάμαντα μεταβαλλόμενος. Εἶναι ὅσον ὁ σίδηρος χρήσιμος, καὶ πλείοτερον τούτου μάλιστα.

Εὐτυχῶς τὸ τελευταῖον τοῦτο μέταλλον δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νὰ ἐλαττωθῇ ποτέ, διότι εἶναι τὸ κυριώτατον τῶν ἀποτελούντων τὸν ἡμέτερον πλανήτην στοιχείων.

Πράγματι δ' ἡ Γῆ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς μάζα σιδήρου ἢ μάλλον ἀνθρακομιγοῦς σιδηρίου ἐν ἐμπύρῳ βρυστῇ καταστάσει περιεκαλυμ-

Ὁ ταγματάρχης Δόνελλαν μετὰ τοῦ γραμματέως του (σελ. 218).

μόνον διὰ γαιανθράκος ζῆ. Ἡ βιομηχανία εἶναι ζωὸν «ἀνθρακοδόρον» καὶ χρειάζεται τακτικὴν τροφήν γαιανθράκων.

Πλὴν δὲ τούτου ὁ γαιάνθραξ δὲν εἶναι μόνον καύσιμος ὕλη, ἀλλὰ καὶ γεώδης οὐσία, ἐκ τῆς ὁποίας ἡ ἐπιστήμη ἐξάγει σήμερον ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ὅσον ἔνεστι πλεῖστα προϊόντα πρὸς παντοειδεῖς χρήσεις. Διὰ τῶν μεταμορφώσεων, ἃς ὑφίσταται ἐν τοῖς χωνευτηρίοις τῶν χημικῶν ἐργαστηρίων, χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν βαφικὴν, τὴν σακχαροποιίαν, τὴν μυρμηκίαν, τὴν θέρμανσιν, τὸν φωτισμὸν, τὴν ἀπόσταξιν, τὴν κάθαρσιν, καὶ ἐπὶ πλέον χρησιμεύει καὶ ὡς κόσμημα,

μένου ὑπὸ ἀλάτων ἐν εἴδει ἐπανθήματος, ἐφ' οὗ ἐπιπολάζουσιν οἱ στερεοὶ βράχοι καὶ τὸ ὕδωρ. Τῶν δὲ λοιπῶν μετάλλων καθὼς καὶ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ λίθου, σχετικῶς ἐλαχίστη εἶναι ἡ ἀναλογία ἐν τοῖς συστατικοῖς τοῦ ἡμέτερου πλανήτου.

Ὅθεν τοῦ μὲν σιδήρου ἡ προμήθεια εἶναι ἐξησφαλισμένη μέχρι τῆς συντελείας τῶν αἰώνων, οὐχὶ ὅμως καὶ τοῦ γαιάνθρακος. Τούναντιον μάλιστα. Τούτου ἕνεκα οἱ προμηθεῖς, οἱ μεριμνῶντες περὶ τοῦ μέλλοντος, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀφειστώτος ἡμῶν κατὰ πολλὰς ἑκατοντάδας ἐτῶν, ὀφείλουσι ν' ἀναζητῶσι τοὺς λιθανθρακώ-

νας πανταχόσε όπου ή προνοητική φύσις έσχηματίσει τοιαύτα κατά τας γεωλογικάς διαπλάσεις.

«Πολύ καλά!» άπεκρίνοντο οι άντιφρονούντες.

Διότι και έν 'Αμερικη ώς και άλλαχού τής γής υπάρχουν οι εκ φθόνου ή άλλου τινός πάθους τά πάντα ψέγοντες, υπάρχουν δι' ώς ειπός και οι άντιλέγοντες εκ πνεύματος άντιλογίας.

«Πολύ καλά! έλεγον ούτοι. 'Αλλά διατί θά υπάρχουν γαιάνθρακες εις τόν Βόρειον Πόλον;

— Διατί; άπεκρίνοντο οι θιασώται του προέδρου Βαρβικάν. Διότι πιθανώτατα κατά τήν εποχήν των γεωλογικών διαπλάσεων, ο όγκος του ήλιου ήτο τόσο μέγας, κατά τήν θεωρίαν του κ. Βλανδέ, ώστε ή διαφορά τής θερμοκρασίας του 'Ισημερινού και των Πόλων, ήτο άνεπαίσθητος. 'Απέραντα δέ δάση έκάλυπτον τότε τας βορείας χώρας τής σφαιρας, πολύ πρό τής εμφάνισης του ανθρώπου, ότε ο ήμέτερος πλανήτης ύφίστατο τήν αδιάλειπτον επίδρασιν τής θερμότητας και τής ύγρασίας».

Τήν θεωρίαν ταύτην άνέπτυσσον αι ύπερμαχούσαι τής εταιρίας έφημερίδες και τά περιοδικά συγγράμματα διά πολυπληθών και ποικίλων άρθρων, άλλων μόν έλαφρών και άστέιων, άλλων δέ σοβαρών και έπιστημονικών. 'Υπεστήριζον δ' έν αύτοις ότι τά δάση εκείνα, ένεκα ύφιζήσεως κατά τήν περίοδον των μεγαλων τιναγμών, οτινες συνεκλόνον τήν γήινην σφαιραν, προς τής όριστικής αύτης διαπλάσεως, θά μεταβλήθησαν άναποδράστως εις κοιτάσματα γαιάνθρακων υπό τήν επίδρασιν του χρόνου, των υδάτων και τής κεντρικής θερμότητας. 'Εκ τούτου δ' άριδήλως συνάγεται ότι και ή πολιική χώρα θά έχη μέγαν πλούτον άνθρακικών κοιτασμάτων, τά όποια άνέμενον προς εξόρυξιν τήν δικελλαν του μεταλλευτού.

'Υπήρχον άλλως προς ύποστήριξιν τούτου και πράγματα—πράγματα δέ άναμφισβήτητα. Οι θετικοί άνδρες, οι μη βασιζόμενοι εις άπλās ύποθέσεις δέν ήδύναντο νά τά άμφισβητήσωσιν, ήσαν δέ τοιαύτα, ώστε άπεδείκνυον εύλογοφανή τήν αναζήτησιν παντός είδους άνθράκων επί τής επιφανείας των Βορείων χωρών.

Περί τούτου δέ ακριβώς, ήμέρας τινάς βραδυτερον, συνδιέλεγοντο ο ταγματάρχης Δόνελλαν μετά του γραμματέως του καθήμενοι εις τήν σκοτεινότεραν γωνίαν του καπηλείου των «*Two Philon*».

«Τι λοιπόν; ειπεν ο Δήν Τούδριγκ, μήπως άρα γε έχει δικαίον αυτός ο κύριος Βαρβικάν;

— Πιθανόν, άπεκρίθη ο ταγματάρχης Δόνελλαν, ή μάλλον βέβαιον μοι φαίνεται.

—'Αλλά τότε έμμεταλλεύομενοι τας Πολιτικές χώρας θά κερδήσωσιν άπειρα πλούτη!

—'Αναμφισβόλως! άπεκρίθη ο ταγματάρχης.

'Αφ' ου ή Βόρειος 'Αμερικη κατέχει άπεράντους έκτάσεις άνθρακικών κοιτασμάτων, αφ' ου καθημερινώς δηλοϋνται νέα τοιαύτα, δέν είναι ζήτημα ότι πολλά και σπουδαία μένουσιν ακόμη νά ανακαλυφθώσι, κύριε Τούδριγκ. Αλλ' αι άρκτηikai χώραι φαίνονται ως τις προέκτασις τής άμερικανικής ήπειρου. Διότι έχουσι τόν αυτόν σχηματισμόν και τά αυτά συστατικά. 'Ιδίως δέ ή Γροιλανδία φαίνεται ως προσάρτημα του Νέου Κόσμου και είναι βέβαιον ότι ή Γροιλανδία συνέχεται με τήν 'Αμερικην.

—Καθώς κεφαλή ήππου τής όποιας έχει και τό σχήμα, συνέχεται με τό λοιπόν σώμα του ζώου, παρετήρησεν ο γραμματεΰς του ταγματάρχου Δόνελλαν.

— Προσθέτω δέ, εξηκολούθησεν ούτος ότι ο καθηγητής Νόρδενσκιολδ κατά τας εξερευνησεις του ανά τήν Γροιλανδία παρετήρησε καθιζητικούς σχηματισμούς εξ άμμιτου και σχιστολίθου μετ' ένσηψώσεων λιγνίτου οτινες περιείχον μεγάλην ποσότητα φυτικών άπολιθωμάτων. 'Ο δέ Δανός Στόενστρουπ μόνον εις τήν περιφέρειαν του Δίσκαι παρετήρησεν έβδομήκοντα και έν κοιτάσματα, εις ά άφθονούσι τά φυτικά άποτυώματα ταύτα δέ είναι λείψανα άναμφισβήτητα τής ισχυράς εκείνης βλαστήσεως, ήτις συνεπυκνούτο άλλοτε άδρότατη περι τόν πολικόν άξονα.

—'Αλλά πέραν του μέρους εκείνου; ήρώτησεν ο Δήν Τούδριγκ.

—Και πέραν του μέρους εκείνου και άπωτέρω προς βορράν, άπεκρίθη ο ταγματάρχης, ή ύπαρξις γαιάνθρακος είναι ύλικώς βεβαιωμένη, και φαίνεται μάλιστα ότι και ακύπτων άπλως δύναται τις νά συναζή. 'Αφ' ου λοιπόν και επ' αύτης τής επιφανείας τής γής, είναι τόσο άφθονος ο άνθραξ, δέν δικαιούμεθα νά συμπεράνωμεν μετά βεβαιότητας σχεδόν ότι τά κοιτάσματα αυτού εκτείνονται και εις μέγιστον βάθος;

'Ο ταγματάρχης Δόνελλαν ειχεν άναμφισβόλως πολύ δικαίον. 'Ισα ίσα δέ επειδή έγίνωσκε κατά βάθος τό ζήτημα του γεωλογικού σχηματισμού του Βορείου Πόλου ήγανάκτει παντός άλλου 'Αγγλου πλειότερον κατά τήν περίστασιν ταύτην. Θά ώμίλει δ' ίσως επί πολύ ακόμη περι του θέματος τούτου, άν μη παρετήρει ότι οι θαμώνες του καπηλείου των όποιων ειχε κινήση τήν περιέργειαν, προσεπάθουν νά άκρασθώσι τής όμιλίας του. 'Ενεκα τούτου ο ταγματάρχης και ο γραμματεΰς του εκριναν φρόνιμον νά διακόψωσι τήν συνομιλίαν των, μετά τήν τελευταίαν ταύτην παρατήρησιν του Δήν Τούδριγκ.

α Δέν σάς φαίνεται παράξενον έν πράγμα, κύριε ταγματάρχα;

— Ποιον;

—'Οτι εις τήν ύπόθεσιν ταύτην, όπου έπεριμενε κανείς νά έδη μηχανικούς ή τουλάχιστον ναυτικούς, άφου πρόκειται περι του Πόλου, βλέπομεν μόνον πυροβολητάς, οι ύποιοι άνέλαιβον τήν διεύθυνσιν.

—'Αλήθεια! άπήντησεν ο ταγματάρχης. Τό πράγμα εινε τώ όντι πολύ παράξενον!

'Εν τούτοις αι έφημερίδες επανήρχοντο καθ' εκάστην εις τό ζήτημα των στρωμάτων των γαιάνθρακων.

«Που εύρέθησαν αυτά τά στρώματα; ήρώτησεν ή *Φόρθη Μιθρη* διά σφοδρότατων άρθρων, γραφομένων καθ' ύπαγόρευσιν 'Αγγλων μεγαλεμπόρων, προσπαθούτων διά φωνασικών ν' άνασκευάσωσι τά επιχειρήματα τής *Εκμεταλλευτικής του Β. Πόλου Εταιρίας*.

— Που εύρέθησαν; άπήντησαν οι συντάκται των *Ημερησίων Νέων* τής Τσαρλεστον, φανατικοί όπαδοί του προέδρου Βαρβικάν. 'Αλλ' άγνωσετε λοιπόν ότι υπό του πλοιάρχου Νάρες έν έτει 1875-1876 εύρέθησαν παρά τήν όγδοηκοστήν δευτέραν μοίραν βορείου πλάτους τοιαύτα στρώματα, καθώς και στοιβάδες ένδεικνύουσαι τήν ύπαρξιν μειοκίνου χλωρίδος, έχούσης άφθονους αιγείρους, φηγούς, κληματίτιδας, λεπτοκαρύκας και κωνοφόρα δένδρα;

— Και έν έτει 1881—1884, προσέθεσεν ο συντάκτης των έπιστημονικών έπιφυλλίδων του *New York Witness*, κατά τόν πλούν του Γρηλν, δέν εύρέθη υπό όμοιων μας κοιτάσμα λιθανθράκων έν τώ όρμω τής Καίδης Φραγκάλινου, εις μικράν από του έρύματος Κόγγερ άπόστασιν έν τώ όρμίσκω Ουατερκούρς; 'Ο δέ διδάκτωρ Παβν δέν ύπεστήριξεν εύλόγως ότι αι χώραι εκείναι δέν στεροϋνται άνθρακικών άποθεμάτων, προωρισμένων πιθανώς υπό τής προορατικής φύσεως προς καταπολέμησιν του ψύχους εις τας παγετώδεις εκείνας έρημίας;»

Εύνόητον εινε ότι μετά τοιαύτα πειστικά επιχειρήματα, κυρούμενα υπό τής άθηνταίας τολμηρών άμερικανών έρευνητών, οι άντίπαλοι του προέδρου Βαρβικάν δέν εύρευον πλέον τί ν' άπαντήσωσιν. 'Οθεν οι θιασώται του «διατί νά ύπαρχωσι ταχα άνθρακες;» ήρχισαν νά ύποχωρώσι πρό των όπαδών του «και διατί νά μη ύπαρχωσιν;» Ναι! ύπήρχον άνθρακες και πιθανώς εις άφθονωτάτας ποσότητας! 'Η περι τόν πόλον γή ένέκλειε βεβαίως όγκους τής πολυτιμου ταύτης καυσίμου ύλης, καταχωσθείσης εις τά έγκατα των χωρών τούτων, όπου άλλοτε ύπήρχεν ύλομακής βλαστήσις.

'Αλλ' οι φιλόσοφοι ύποχωροϋντες εις τό ζήτημα τής ύπαρξεως γαιάνθρακων έν ταις άρκτη-

καις χώραις, του ύποίου δέν ήτο δυνατή πλέον ή άμφισβήτησις, εξεδικοϋντο εξεταζόντες υπό άλλην έποψιν τό ζήτημα.

«'Εγώ! ειπεν ήμέραν τινά ο ταγματάρχης Δόνελλαν, κατά τινα συζήτησιν ήν προεκάλεσεν έν αύτῃ τῃ αίθούσῃ του Τηλεβολικού Συλλόγου, και καθ' ήν άντεπεξήλθε καθ' αυτού του προέδρου Βαρβικάν. 'Εγώ! τό παραδέχομαι, τό βεβαιώ μάλιστα, άν θέλετε! ότι υπάρχουν λιθανθράκων εις τήν περιοχήν των υπό τής εταιρίας σας αγορασθέντων τόπων. 'Αλλά κοπιήσατε, παρακαλώ νά τους εκμεταλλευθήτε!....

— Θά τό πράξωμεν άπήντησεν ήρέμα ο 'Ιμπεϋ Βαρβικάν.

— Νά υπερβήτε τήν όγδοηκοστήν τεταρτην μοίραν, πέραν τής όποιας ουδεις εξερευνητής ήδυνήθη νά προχωρήση μέχρι τούδε!....

— Θά τήν υπερβώμεν!

— Νά φθασετε μέχρις αυτού του Πόλου!

— Θά φθασώμεν!»

Αι μετά τσαύτης άπαθείας και πεποιθήσεως εκφερόμεναι άπαντήσεις του προέδρου του Τηλεβολικού Συλλόγου, ή υπερήφανος και σαφής έκφρασις τής γνώμης αυτού, εκλόνον και τους μάλιστα σκληροτραχήλους. Διότι συνηθάνοντο ότι ο άντίπαλος αυτών διατήρει άμειώτους τας αρχαίας άρετάς αυτού, ήρεμος ών και άπαθής, πεπρωκισμένος διά πνεύματος εξόχως θετικού και έπιφυλακτικού, ακριβής ως χρονόμετρον και τολμητής, αλλά και πρακτικώτατος και έν αύταις ταις παραβολωτάταις επιχειρήσεσιν αυτού.

'Αν ο ταγματάρχης Δόνελλαν κατελαμβάνετο υπό άκρατήτου επιθυμίας νά στραγγαλίση τόν άντίπαλόν του, περι τούτου δύναται νά μαρτυρήσωσιν όσοι έγνώρισαν εκ του σύννεγγυς τόν έντιμον εκείνον, αλλά και βικιότατον τόν χαρακτήρα εύπατρίδην. 'Αλλ' οι έχθροί του προέδρου Βαρβικάν, μετ' αυτών δέ και ο ταγματάρχης, έγίνωσκον κάλλιστα ότι ο πρόεδρος Βαρβικάν ειχε και βίωμα σωματικήν ίσην προς τό ψυχικόν του σθένος και ότι επομένως ήτο ικανός ν' άντίστη καθ' οίσοδῆποτε επίθεσεως.

'Ομως επειδή δέν ήτο δυνατή και ή παρεμπόδισις τής διαδόσεως των φορτικών εύφυολογιών των φιλοσοκωμένων υπό τόν τύπον τούτον εξεδηλούτο ακατάσχετος ο κατά τής νέας εταιρίας έρεθισμός. Τά παραλογώτατα των σχεδιών άπεδίδοντο εις τόν πρόεδρον του Τηλεβολικού Συλλόγου, συμπρακτούσης και τής γελοιογραφίας, μάλιστα έν Ευρώπη και ιδιαιτάτα έν τώ ήνωμένω Βασιλείω όπερ δέν ήδύνατο νά χωνεύση ακόμη τήν ήτταν του κατά τήν περιφημον εκείνην παλιν καθ' ήν τά δολλάρια κτετρόπωσαν τας άγγλικάς λίρας.

ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΜΟΥ

Ὅκτὸ χρόνῳ σ' ἐγνώρισα μικροῦλα, χαϊδευμένη,
 Μὲ μιὰν ὀλόμαυρη ποδιὰ τριγύρω κεντημένη,
 Μὲ τὸ φορεματάκι σου κοντὸ ὡς τὰ γόνατά σου,
 Μὲ τὰ παιγνίδια γύρω σου, μὲ τὴ μαμὰ κοντά σου...
 Ἔτσι μικροῦλα μιὰν αὐγὴ ἐμίσησες 'ς τὰ ξένα
 Κ' ἐπέρασαν χρόνια πολλὰ γιὰ μένα καὶ γιὰ σένα
 Κ' ἔλπισμονήσαμε κ' οἱ δυὸ τὴν πρώτη μας φιλία
 Ἐοὺ μὲ τὰ κεντήματα κ' ἐγὼ μὲ τὰ βιβλία.
 Μοιάζει ἡ καρδιά μ' ἓνα πουλὶ ποῦ μιὰ καὶ φτερουγίσῃ
 Ξεχνᾷ τὴν πρώτη του φωνά, καινούργια πάει νὰ κτίσῃ.

Μῆνες καὶ χρόνια ἐπέρασαν γιὰ νὰ γυρίσῃς πίσω·
 Σὰν ἤλθες εἶδα κ' ἔπαθα ὡς ποῦ νὰ σὲ γνωρίσω.
 Ἦσουν ἡ νειὰ ἢ πεντάμορφῃ ποῦ λέει τὸ παραμῦθι,
 Μὲ τὸ μακρὺ σου φῶρεμα, μὲ στοργγγυλὰ τὰ στήθη,
 Μὲ τὴν πλεξίδ' ἀτέλειωτη τρεῖς γύρους 'ς τὸ κεφάλι...

Καὶ τί δὲν θυμηθήκαμε σὰν γύρισες καὶ πάλι!
 Ταῖς κούκλαις, τὸν καλὸ γερο καὶ τὸ σχοινάκι ἀκόμα,
 Τὰ τόσα μας τρεχάματα 'ς ταῖς κάμαραις, 'ς τὸ δῶμα,
 Ταῖς παιδικίσιαις τρέλλαις μας, τὰ παιδικίσιαι λόγια
 Καὶ τὸν κρυφτὸ ποῦ ἐπαίζαμε 'ς τὰ σκοτεινὰ κατώγια...
 Καὶ τί δὲν θυμηθήκαμε σὰν εἶδ' ἓνα τὸν ἄλλο!
 Μ' ἀπὸ τὸ νοῦ μου οὔτε στιγμὴ δὲν εἴμπορῶ νὰ βγάλω
 Τὰ δάκρυα ὅπου ἔχυσες ἐκείνη τὴν ἡμέρα
 Σὰν μοῦπες μὲ παράπονο: «—Δὲν ἔχω πειὰ μπτέρα!»

Τὰ μάτια σου τὰ ὀλόμαυρα σὲ δάκρυα πνιγμένα,
 Τὰ χεῖλη σου σὲ ῥόδινο χαμόγελο ντυμένα
 Κ' ἡ ὄψι σου ὅπου ἔδειχνε μαζὶ χαρὰ καὶ λύπη
 Ἐγέννησαν 'ς τὰ στήθη μου τὸ πρῶτο καρδιοκτύπι
 Κι' ἀγάλια ἀγάλια ὁ ἔρωσ μου, ποῦ ἦταν μικρὸς ἀκόμα,
 Μεγάλωσε κ' ἐθέριψε κι' ἀνέθηκε 'ς τὸ στόμα
 Σὰν τὰ βουνὰ τὰ ἠφαίστεια ποῦ χύνονται σὲ λάβα...

Τότ' ἡ καρδιά μου ἐγίνηκε τῆς ἐδικῆς σου σκλάβα.

Μὲ τὰ τραγούδια τὰ γλυκὰ ποῦ μ' ἔκαμες νὰ γράψω
 Σιγὰ σιγὰ κατώρθωσα 'ς τὰ στήθη σου ν' ἀνάψω
 Τὴν ἴδια φλόγα τοῦ ἔρωτος ὅπου ἔκαιγε κ' ἐμένα,
 Ὡς ποῦ μιὰ ἡμέρα ἐξέσπασε σὲ λόγια ἐρωτευμένα
 Καὶ τὴν καρδιά σου μ' ἀνοιξες καὶ μοῦπες πῶς πονοῦσε...

Ἀπάνωθί μας ἡ μυρτιά γιὰ μᾶς μοσχοβολοῦσε.

Πόσαις ἡμέραις ζιλευταῖς, ἡμέραις δίχως ταῖρι
 Ἐτρέχαμε χαρούμενοι, πιασμένοι ἀπὸ τὸ χέρι,
 Μὲ λόγια καὶ κακιώματα, μὲ γέλοια καὶ μὲ χάρδια
 Ὡς τὴν ἀφρισμένη ἀκρογιαλιὰ καὶ 'ς τὰ χλωρὰ λειβάδια!
 Πόσαις βραδείαις ἀξέχασταις τοῦ κρουεροῦ χειμῶνα
 Ἀγκαλιαστοὶ ἐκαθώμαστε 'ς τὴν ἴδια πολυθρόνα
 Καὶ μὲ λογάκια ἀτέλειωτα καὶ μὲ χαρὰ μεγάλη
 Τὰ ὄνειρα τοῦ γάμου μας ἐκάναμε καὶ πάλι
 Γιὰ ὅλο τὸν κόσμον ἀδιάφοροι, γιὰ ὅλο τὸν κόσμον ξένοι...

Κ' ἡ λάμπα ὡς τὰ χαράγματα μᾶς ἐφεγγε ἢ καυμένη!

Ἔτσι σὰν ἤλθε ἡ μέρα μου 'ς τὰ ξένα νὰ μισέψω
 Μ' ὠρκίσθης—ἄχ! τὸν ὄρκον σου γιὰτὶ νὰ τὸν πιστέψω;—
 Μ' ὠρκίσθης πίστι ἀληθινή, μ' ὠρκίσθης, συλλογίσου.
 Πῶς θῆμαι ἢ μόνη ἀγάπη σου κ' ἢ μόνη συλλογὴ σου.

Μιὰ τέτοια ἐλπίδα μυστικὴ πῶς θὰ σὲ κάνω ταῖρι
 Ἐγλύκαινε ταῖς πίκραις μου 'ς τῆς ξενιτειᾶς τὰ μέρη
 Σὰν τὴ γλυκειὰ τὴ ζάχαρη σὲ γιαιτρικὸ ῥιγμένη—
 Εἶν' ἡ ἀγάπη ἀκούραστη καὶ ξέρει νὰ ὑπομένῃ...
 Τί μαύραις μέραις πέρασα μακρὰ ἀπὸ σένα, φῶς μου!
 Ξένος ἔπαντοῦ κι' ἀδιάφορος 'ς ταῖς ὠμορφιαῖς τοῦ κόσμου
 Μετροῦσα ταῖς ἡμέραις μου μ' ἐλπίδα καὶ μὲ πόνο
 Ὅπως μετρᾷ ὁ κατάδικος τῆς φυλακῆς τὸ χρόνο.
 Ἡ μέρα μῆνας φαίνεται κ' ἡ ὥρα πειὸ μεγάλη...

Σὰν ἤλθ' ἀπὸ τὴν ξενιτεὶά σὲ βροῦκα 'ς ἄλλου ἀγκάλῃ!

Σὰν χελιδόνι ἐγύρισα γιὰ ναῦρω τὴ φωνά μου,
 Σὰν χελιδόνι ἐπέταξες ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά μου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΕΘΙΜΑ ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ

Τὰ πανηγύρια.

Χαρακτῆρ τῶν θρησκευτικῶν ἐθίμων. — Ἡ φραγκοκρατία ἐν Κεφαλληνία.— Κοινὰ μετὰ τῶν ἄλλων μερῶν ἔθιμα. — Τὰ πανηγύρια ἐν τοῖς ναοῖς καὶ τοῖς οἰκοῖς.

Αἱ θρησκευτικὰ πανηγύρεις ἔχουσι στενὴν σχέσιν πρὸς τὸ τελετουργικὸν τῆς ἐκκλησίας καὶ τὸ τυπικὸν τῶν ἀκολουθιῶν, ἀλλ' εἴτε ὡς ἐκ τοῦ φυσικοῦ τῶν κατοίκων χαρακτῆρος, εἴτε διὰ πολιτικούς, κοινωνικούς ἢ καὶ οἰκογενειακοὺς λόγους ἀπαντῶσι διαφοραὶ καὶ ποικιλίαι οὐκ ὀλίγαι. Ἐν Ἐπτανήσῃ πολλὰ θρησκευτικὰ ἔθιμα, ἔχουσιν ἰδιάζοντα χαρακτῆρα, διότι καὶ ἐν τῇ ἐξωτερικῇ λατρείᾳ οὐκ ὀλίγα ἀρῆκαν ἔχνη ἐθνεῖα αἱ μακραιῶνες τῶν ἀλλοθρήσκων κατακτήσεις. Καὶ δὴ ἐν Κεφαλληνία, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ II' αἰῶνος δετὲ Μάϊος ἢ Ματθαῖος Ὀρσίνης κα-

τήρησε τὸν ὀρθόδοξον ἐπισκοπικὸν θρόνον αὐτῆς (1) πρὸς ἐξιλέωσιν τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἀνομιῶν καὶ ὑπεύκτων εἰς τοὺς πόθους τοῦ ποντίφηκος Ἰννοκεντίου τοῦ Γ' μέχρι τοῦ 1450, ὅτε ἀνιδρῶθη πάλιν ὁ ἐπίσκοπος τοῦ νήσου θρόνος ἐπὶ Λεονάρδου Β' τοῦ Τόκκου (2) προϊστατο τοῦ κλήρου τῆς Κεφαλληνίας καθολικὸς ἐπίσκοπος καὶ μάλιστα οὐχὶ ἐκ τῶν ἐνοπιῶν, ἐπικρατοῦν δὲ θρήσκευμα ἦτο τὸ δυτικὸν οὐ μόνον μέχρι τότε, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς πτώσεως τῆς Ἑνετικῆς δημο-

(1) Μεταξὺ τοῦ 1207 καὶ τοῦ 1212 καθηργήθησαν ἀμφοτέρωσι οἱ ὀρθόδοξοι θρόνοι Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου καὶ ἐσυστήθησαν λατινικαὶ ἐπισκοπαί — Ἴδε Hupf, Γρατικανὸς Ζώρξης, μετὰφρ. Ρωμανοῦ. — Innocent, III epistula lib. X—καὶ ἰδίου epist. 128 lib X—
 (2) Πρῶτος ἐπίσκοπος δι' ἐκλογῆς τοῦ κλήρου, προϊστάμενος τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν τριῶν νήσων Κεφαλληνίας Ζακύνθου καὶ Ἰθάκης, ἐγένετο Γεράσιμος ὁ Λοβέρδος (1450—1490).

ΤΟ ΠΑΛΑΤΙΟΝ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΤΟΥ ΕΝ ΝΑΥΠΑΙΩ
[Ὡς ἀνατογραφία τοῦ κ. Γ. Γεωργαντόπουλου]

Ἐπιστημονικά. Ὁ ἄγγλος βακτηριολόγος Κλάιν ἀνακοινῶν εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον παραδοξοτάτας παρατηρήσεις αὐτοῦ περὶ τῆς σχέσεως τῆς διφθερίτιδος πρὸς τοὺς γάτους. Κατὰ τὰ τελευταῖα τρία ἔτη παρετηρήθη, λέγει, ὅτι ὅσα παιδιά ἐπαίζον με γάτους ἔχοντας πνευμονικὴν τινα πάθην προσεβλήθησαν ὑπὸ διφθερίτιδος ἢ σθένησαν καὶ οἱ γάτοι τῆς οἰκίας. Ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὸ 1889 παρετηρήθη ὅτι οἱ γάτοι προσεβλήθησαν ὑπὸ ἐπιδημικῆς ἀσθενείας ἣτις μετέδθη ἐκ τινος οἰκίας ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔπαθον τὰ παιδιά ἐκ διφθερίτιδος. Ὁ ἄγγλος ἐπιστήμων ἐκ τούτου λαβὼν ἀφορμὴν μετέδωκεν ἐκ παιδίου εἰς γάτον τὴν διφθερίτιδα δι' ἐμβολιασμοῦ. Τὰ δὲ συμπτώματα ἦσαν ἀπαράλλακτα ὡς τὰ τῆς ἐπιδημίας τῶν γάτων, καὶ ὁ γάτος ἀπέθανεν. Ἄγνωστον ὅμως ἔτι ἂν ἡ τοιαύτη σχέσης δυνήθῃ νὰ ὁδηγήσῃ τὴν ἐπιστήμην εἰς τὴν εὑρεσιν μέσων προληπτικῶν τῆς διφθερίτιδος ἀναλόγων πρὸς τὰ κατὰ τῆς εὐλογίας καὶ τῆς λύσεως.

Μουσική. Ἡ Ἀδελίνα Πάττη θὰ μεταβῇ εἰς Ῥωσίαν τὸν προσεχῆ ἰανουάριον καὶ φεβρουάριον. Κατὰ τὸ δέμηνον τοῦτο διάστημα θὰ δώσῃ ἀνὰ τρεῖς παραστάσεις ἐν Πετρούπολει καὶ Μόσχᾳ καὶ ἀνὰ τρεῖς συναυλίας. Εἰς ἀμοιβὴν θὰ λάβῃ πλὴν τῶν ὀδοπορικῶν ἐξόδων αὐτῆς καὶ τῆς συνοδείας τῆς, 300,000 φράγκων.

— Ἀνευρέθη ἐν Στοκχόλμᾳ μετὰ ξὺ ἄλλων παλαιῶν χειρογράφων μικρὰ ἀνέκδοτος συναυλία τοῦ Παγανίνι ὀφ' ἔγχαρδα καὶ ἐμπνευστὰ ὄργανα.

Θεατρικά. Κατὰ τὸν «Φιγαρῶ» ὑπάρχουσι τὴν σήμερον ἀποκατεστημένοι ἐν Παρισίοις 7,350 ἡθοποιοὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Τούτων οἱ 906 εἶνε ξένοι.

Νεκρολογία. Ἀπέθανεν ἐν Βαϊδλιγγάου ὁ διάσημος γερμανὸς καθηγητῆς τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας Λαυρέντιος φὸν Στάιν γεννηθεὶς ἐν Ἐκκερνφέρδε τὸ 1813. Ὁ ἀποθανὼν συνέγραψε πλείστα συγγράμματα, ἅτινα κατέχουσι θέσιν ἐπιφανῆ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν.

ΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ

Φελαναγνώσται. Ἡ χαρίεσσα αὕτη εἰκὼν παριστᾷ δύο γυμνά παιδιά καθήμενα ἐπὶ δέσμης χάρτου καὶ ἀπὸ κοινοῦ περιεργαζόμενα μετ' ἐμβριθείας παλαιογράφων χειρογράφων ὅπερ κρατοῦσιν ἀνά χεῖρας.

Τὸ Παλάτιον τοῦ Κυβερνήτου ἐν Ναυπλίῳ εἶνε ἡ μεγάλη ἐκείνη οἰκία ἣ ὁποία ἐκτίσθη μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ Καποδιστρίου καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς κατοικία αὐτοῦ Παλαιωθεῖσα ὑπὸ τοῦ χρόνου ἐπισκευάσθη πρότινος καὶ χρησιμεύει νῦν ὡς κατάστημα τῆς Νομαρχίας. Τὸ οικοδόμημα ὡς φαίνεται εἰς τὴν εἰκόνα ληφθεῖσαν ἐκ φωτογραφίας, ἦν εὐμενῶς παρεχώρησε πρὸς δημοσίευσιν ὁ κ. Γ. Γεωργαντόπουλος, εἶνε βαρὺ καὶ ἀφιλόκαλον κτισθὲν ἐν ἡμέραις ἀγῶνων καὶ θυσιῶν, ὅπως ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν ἀνάγκην καὶ οὐχὶ ὅπως ἐξωραίσῃ τὴν προσωρινὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Συμβιβασμός. Ὁ δικηγόρος τῆς σύζυγου:— Ἡ κυρία σας λέγει ὅτι τὴν ἀφήσατε μόνην, ἐγκαταλειπμένην εἰς τὸ σπίτι καὶ ἐφύγατε. Ὁ σύζυγος:— Ὅα ἔμενα εἰς τὸ σπίτι πολὺ εὐχαρίστως ἂν ἔβου' ἐκείνη.

Παιδικὴ ἀφέλεια. Ὅκταετὲς παιδίον στέλλεται ὑπὸ τῆς μητρὸς εἰς τὸν γέροντα παντοπώλην ν' ἀγοράσῃ βούτυρον, καὶ φέρει πρὸς τοῦτο πῆλινον δοχεῖον. Ὁ παντοπώλης θέτει τὸ βούτυρον εἰς τὸ δοχεῖον, τὸ παραδίδει εἰς τὸ παιδίον καὶ ἐρωτᾷ:— Ποῦ εἶνε τὰ χρήματα, παιδί μου;— Μέσ' ἰς τὸ βάζο, μπάρμπα.—!!!

ΤΡΕΙΣ ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Μόνον εἰς εὐγενῶν χεῖρας εἶν' εὐγενὲς μέταλλον ὁ χρυσός.

*

Ἐὰν θέλῃς νὰ λάβῃς καλὴν συμβουλήν, μὴ ἐρωτήσῃς τὸν φίλον σου ἐρώτησε τὸν ἐχθρὸν σου καὶ πράξε τὸ ἐναντίον ἀφ' ὅτι σε συμβουλεύσει.

*

Οὐδὲν εἶνε τόσον ἐπικίνδυνον ὅσον πνεῦμα ἄνευ χαρακτῆρος.